COMUNICACIÓ CONTRA L'OBLIT:

EL SÀHARA

Servei Civil Internacional de Catalunya

Barcelona, octubre del 2010
SERVEI CIVIL INTERNACIONAL

Edició realitzada pel grup de voluntaris/es de l'SCI-Cat pel Sàhara,
Mariana Gavris i Berta Alarcó.
Fotografies: Grup de voluntaris/es de l'SCI-Cat pel Sàhara
Maquetació: Jesús Hita Hidalgo.

Reconeixement - NoComercial (by-nc):
Es permet la generació d'obres derivades sempre que no se'n faci un ús comercial. Tampoc es pot utilitzar l'obra original amb finalitats comercials.

Amb el suport de
Agència Catalana de Cooperació per al Desenvolupament

Servei Civil Internacional de Catalunya
c/ Carme, 95, baixos 2a
08001 Barcelona

Tel: +34 93 441 70 79
Fax: +34 93 441 70 18
sci-cat@sci-cat.org
www.sci-cat.org

Aquest llibret ha estat elaborat a partir de les 'Jornades comunicació contra l'oblit: el Sàhara i els Balcans', que van tenir lloc el 29, 30 de setembre i l'1 i el 2 d'octubre del 2010.

El Servei Civil Internacional de Catalunya es responsabilitza dels continguts aquí reproduïts.

Presentació de l'SCI-Cat

L'SCI Catalunya és la branca catalana del Servei Civil Internacional (SCI), organització internacional de voluntariat creada el 1920 i representada a tot el món per les seves 36 branques i diverses organitzacions contraparts en tots els continents. L'SCI és membre del Youth Forum de la Unió Europea, CCIVS (Comitè Coordinador d'Organitzacions de Servei Voluntari Internacional) i AVSO (Associació d'Organitzacions de Servei Voluntari). El 1987 l'SCI va rebre el títol de Missatger de la Pau concedit per les Nacions Unides.

L'SCI Catalunya es defineix com una organització que treballa per promoure la pau i la justícia social, entesa com a igualtat d'oportunitats, amb una perspectiva internacional. L'intercanvi i la convivència a través d'experiències de voluntariat internacional han estat des d'un inici una de les principals eines per avançar cap als objectius que ens defineixen com a organització. Progressivament s'ha anat ampliant l'àmbit d'activitats a través de les quals es pretén contribuir a una cultura de pau i a un desenvolupament just i sostenible. Actualment les línies de treball són:

1. Camps de treball voluntari (voluntariat de curta durada).
2. Projectes de voluntariat de mitja o llarga durada.
3. Accions i projectes de sensibilització i formació.
4. Intercanvis juvenils internacionals.
5. Projectes de cooperació internacional al desenvolupament.
6. Grups locals de voluntaris.

Descripció del Grup Sàhara

El grup Sàhara es va crear el mes de maig del 2007 per un conjunt de joves sensibilitzats amb la situació que es viu al Sàhara occidental. Es tractava d'un grup de joves que havia conegut la situació en primera persona, bé a través de visites als campaments de refugiats o a la part ocupada del Sàhara occidental, o bé a través d'amics sahrauís. Aquest grup inicialment decideix prendre com a objectiu de les trobades la recollida d'informació per, posteriorment, fer denúncia de la situació que viu el poble sahrauí. Sempre s'ha mogut dins del marc de l'SCI-Catalunya, que li ha donat suport i li ha ofert l'espai per les reunions i per les activitats que el grup ha promogut.

Després de la primera conferència que es va organitzar el desembre del 2007 a la seu de l'SCI, el grup va decidir fer un pas més i enfortir la relació amb l'organització UJSARIO, enviant una delegació de voluntaris als campaments de refugiats al maig del 2008.

El desembre del 2008 es va organitzar una altra xerrada a la seu de l'SCI-Cat i, conjuntament, es va inaugurar l'exposició de fotografies realitzades pels voluntaris que van viatjar als campaments.

Al març del 2009 es va organitzar una tercera xerrada al centre cívic Pati Llimona en què va participar la presidenta de AMSE (Associació de Dones Sahrauís a Espanya) Zahara Ahmed i en què es va tornar a presentar l'exposició de fotografies.

Al novembre 2009 el grup va participar a l'EUCOCO, la 35a Conferència Europea de Solidaritat amb el Poble Sahrauí que es va celebrar a Barcelona, on va donar suport a l'ACAPS (Associació Catalana d'Amics del Poble Sahrauí) en portar a terme l'aspecte logístic de la conferència.

Actuals membres del grup Sàhara: Rosita Polisano i Maria Caraballo

Història del conflicte oblidat del Sàhara Occidental

Quan penseu en el conflicte palestí, quines imatges us vénen al cap? Potser un mur, morts de la població civil, persones aïllades, ocupació, colonització, violació dels drets humans... Però, si us pregunto pel Sàhara Occidental? Relacionaríeu aquestes mateixes imatges? Puc imaginar que molts de vosaltres no ho fareu, i això és conseqüència del silenci al qual s'han vist sotmesos els mitjans de comunicació en aquest tema. El que no surt no existeix. Per això és important que sigueu conscients del que ha passat i continua passant al Sàhara i poder trencar amb la barrera de silenci que fa més de 35 anys que dura. I és per això que cal començar a explicar el conflicte sahrauí amb una imatge:

EL MUR DE LA VERGONYA

Un mur que mesura més de 2.000 km i va ser construït fa més de 29 anys. A un costat l'ocupació militar del Sàhara occidental per part del Marroc. A l'altre els territoris sahrauís alliberats durant la guerra entre 1975 i 1991.

La història de la República Àrab Sahrauí democràtica neix amb l'abandó d'Espanya a pocs dies de la mort de Franco. Però d'una colonització es va donar pas a una altra. El mur que va començar a construir l'any 1980 marca la complexa separació entre la vergonya i l'esperança.

Però d'on ve el problema?

Des del principi de la colonització, els espanyols no van demostrar molt interès pel Sàhara Occidental i fins al segle XIX no es van endinsar a l'interior del territori. L'ocupació espanyola va estar caracteritzada per un interès comercial, és a dir, l'explotació de recursos com pesca i fosfats, i els enclavaments costaners. Aquesta dinàmica es va mantenir de manera més o menys estable fins a l'ingrés d'Espanya a les Nacions Unides el 1955, on es va trobar amb un context internacional marcadament anticolonial que el va obligar a declarar províncies espanyoles al Sàhara Occidental, Ifni i Guinea, per evitar haver de dur a terme un procés descolonitzador que es trobava en ple desenvolupament en aquelles dates.

Aquest fet va marcar una colonització real del territori, augmentant considerablement el nombre de colons (militars i civils) espanyols que es van instal·lar permanentment al Sàhara Espanyol.

Durant aquest període, Espanya va establir una estructura administrativa basada en l'espanyola però mantenint les característiques específiques de l'organització tradicional sahrauí, amb la intenció de dotar d'una major representativitat als sahrauís i així disminuir el descontentament d'alguns sectors que buscaven la independència. És així com van sorgir les diferents organitzacions polítiques que marcarien el futur del poble sahrauí com el Front Polisario, que actualment té la representació del conjunt del poble sahrauí.

I és a partir d'aquí quan passem al període més determinant en la història del Sàhara Occidental.

La guerra i l'alto el foc

El 1965 l'ONU va proclamar el dret a l'autodeterminació del Poble Sahrauí i pressionava Espanya perquè agilités la seva descolonització. Anys abans, el rei del Marroc havia manifestat la seva intenció d'annexionar els territoris del Sàhara occidental. Havia tornat a aparèixer la idea del Gran Imperi somiat pel Marroc. També Mauritània, en veure la situació, es va afanyar a demanar part del territori del Sàhara.

A principis dels anys 70, Espanya, sota pressió internacional, va decidir convocar un referèndum d'autodeterminació i elaborar el cens de població del Sàhara occidental. A partir d'aquest moment les pressions del Marroc i de les altres potències colonials van començar a corrompre un procés que havia de portar, finalment, la democràcia i la pau al Sàhara Occidental.

Però hi havia massa riqueses per deixar que això succeís. El 1974, el Banc Mundial va definir el Sàhara Occidental com el territori més ric de tot el Magreb, per comptar amb el banc pesquer més important del món, i per les seves reserves de fosfat.

El 1975, el Marroc va reclamar la seva sobirania sobre la zona, però la Cort Internacional de Justícia de la Haia va desatendre els seus plantejaments i va prescriure la descolonització.

Hassan II, aleshores rei del Marroc, va orquestrar la coneguda Marxa Verda per la qual 350.000 marroquins van creuar la frontera amb el Sàhara, per apoderar-se d'un territori fins ara sota domini espanyol i per pressionar per una sortida en resposta a la decisió del Tribunal de la Haia.

Espanya inicialment va manifestar la seva voluntat de protegir el territori i celebrar el referèndum segons el mandat de l'ONU, i així ho va manifestar el llavors príncep Joan Carles de Borbó, actual rei d'Espanya, en la visita que va realitzar a El Aaiun el 7 de novembre de 1975.

Però una setmana després, el 14 de novembre, es van signar a Madrid els Acords Tripartits pels quals els espanyols lliuraven el Sàhara Occidental al Marroc i Mauritània. A canvi de compensacions econòmiques i polítiques, Espanya va abandonar a la seva sort al Poble Sahrauí. Franco agonitzava i el príncep Joan Carles de Borbó buscava una transició pacífica i tranquil·la per el seu mandat.

El govern espanyol va preparar amb temps l'entrega del Sàhara Occidental al Marroc i Mauritània. Es va decretar el toc de queda. Els barris sahrauís van ser tancats amb filats per impedir la fugida de la població. Els soldats espanyols d'origen sahrauí van ser obligats a lliurar totes les seves armes i es van controlar els seus moviments.

Les casernes militars espanyols es van abandonar ordenadament. El canvi de tropes es va realitzar de manera que, de la nit al dia, el Sàhara va

passar a mans marroquines i mauritanes. Amb la sortida d'Espanya del territori es va començar a lliurar una guerra que va enfrontar el Front Polisario amb els seus veïns del nord i el sud: el Marroc i Mauritània.

El 1979, Mauritània, a la vora de la fallida, signa la pau amb el Front Polisario i renuncia a les seves pretensions sobre el territori.

El 1991 el Marroc i el Front Polisario van signar un alto el foc auspiciat per l'ONU, que va assumir la responsabilitat de buscar una sortida pacífica al conflicte i va establir la seva Missió per al Referèndum al Sàhara Occidental (MINURSO). Es va iniciar la identificació dels potencials votants i el secretari general i el Consell de Seguretat van fixar la data de la celebració del referèndum per a febrer de 1992. La consulta mai es va celebrar.

Solucions que s'han donat al conflicte

El dret a l'autodeterminació del poble sahrauí queda avalat per les seves característiques específiques objectives i subjectives, que confirmen el seu caràcter de poble singular i diferenciat d'altres, i per la doctrina internacional referent al procés de descolonització.

El poble sahrauí és dipositari del dret d'autodeterminació: té totes les característiques històriques, territorials, religioses, ètniques i lingüístiques

que conformen la realitat d'un poble com a tal. Així mateix, l'existència d'una consciència col·lectiva de pertinença al poble sahrauí és clara i no deixa lloc a dubtes.

A la primavera de 2001, l'enviat especial per la qüestió del Sàhara, James Baker, va fer públic un "Acord Marc sobre l'estatut del Sàhara Occidental", que exposa les transferències de poders que el Marroc podria concedir: una autonomia provisional de quatre anys, amb competències en "administració governamental local, impostos, legislació, seguretat, educació, mineria, pesca i altres infraestructures bàsiques". Però aquest pla no es va dur a terme.

El gener de 2003, James Baker va proposar una nova estratègia per sortir de la cruïlla en què es trobava el conflicte. En la seva proposta, coneguda com a Pla Baker II, recollia quatre possibles solucions:

1. Referèndum d'autodeterminació, després d'un període de cinc anys d'autonomia sota sobirania marroquina. Fins i tot es va establir el 26 de gener de 1992 com a data per a la seva celebració. Però s'ha anat ajornant i actualment es troba bloquejada a causa de les apel·lacions presentades pel Marroc.

2. Autonomia del Sàhara sota sobirania marroquina. El projecte preveu l'elecció d'un Consell Executiu, amb àmplies competències, però contempla que la bandera, la moneda, les duanes, la política exterior, els assumptes interns, la policia i la justícia, entre altres assumptes d'Estat, depenguin del Marroc.

3. Divisió del territori en dues parts. De nord a sud. Aquesta solució contempla la partició entre l'est i l'oest, de manera que el Marroc es quedaria amb la zona del nord, l'anomenat Sàhara útil per concentrar els majors recursos com les explotacions de fosfats. És una solució improbable.

4. Retirada de la MINURSO, per la despesa econòmica generada i la poca eficàcia que ha tingut, encara que de moment continua. I, davant d'aquest panorama...

Quina és la postura d'Espanya?
Els diferents governs d'Espanya des del final de la dictadura franquista s'han alineat al costat de l'ONU per resoldre el conflicte del Sàhara. El govern de Zapatero es va comprometre des de la seva arribada al poder a fer tot el necessari per aconseguir una solució al conflicte, però la seva actitud d'acostament al Marroc ha provocat crítiques de l'opinió pública espanyola i malestar entre els sahrauís, que acusen l'Executiu socialista de cedir davant Rabat i abandonar la línia política tradicional d'Espanya de suport a la causa sahrauí.

Els interessos en joc són molts. Marroc no renunciarà de cap manera a les riques mines de fosfat del nord del Sàhara, així com al petroli, al gas i als prolífics bancs de pesca del sud.

Els agents internacionals es troben dividits. D'una banda, els Estats Units donen suport al Marroc, de fet la multinacional nord-americana Kerr-McGee va crear acords amb el regne alauita per extreure petroli davant la costa sahrauí, així com també ho va fer la francesa Total Fina Elf.

Enmig de tot el conflicte està Espanya, que va vendre a finals de l'any 2006 abundant material militar al Marroc. Aquesta transacció va ser vista des d'una òptica bèl·lica per part dels dirigents sahrauís.

Quina és la postura del Marroc?
Es nega rotundament a la independència del Sàhara Occidental. El rei alauita està disposat, com a molt, a convertir el territori en una regió autònoma. Els recursos naturals de la zona –petroli, gas, fosfats, pesca– són massa com per renunciar al seu control i administració. Fa només uns mesos es va constituir l'Agència marroquina de Desenvolupament Econòmic per a les províncies del Sud. Marroc pretén invertir en infraestructures i assegurar la seva presència en aquesta terra en la qual l'or negre ha despertat l'interès de diversos països.

El context internacional està monopolitzat per la lluita contra el terrorisme, on el Marroc, per la seva posició estratègica, és considerat un aliat dels països occidentals, pel que rep molts recursos per frenar aquest fenomen. A canvi d'aquesta batalla contra el terrorisme a la frontera amb Europa, aconsegueix el beneplàcit d'aquests països davant els seus abusos dels drets humans al Sàhara Occidental.

Si l'activisme sahrauí arribés a fer un pas sense retorn cap a l'aixecament de les armes, el Marroc comptaria amb el suport, encara més explícit, de les potències europees i dels EUA, per etiquetar aquest moviment com a terrorista, el que justificaria una repressió fins i tot major que la posada en pràctica fins al dia d'avui, diluint les veritables causes del conflicte.

Què va passar amb la població sahrauí?

A finals de 1975 el Polisario estava a punt d'aconseguir la independència d'Espanya. Llavors, mitjançant tractats secrets, Espanya signa un acord clandestí amb el Marroc i amb Mauritània. Aquesta segona es retira, però el Marroc envaeix la resta del Sàhara Occidental. Mentre el Marroc bombardejava la població sahrauí amb fòsfor blanc i napalm *made in USA*, desenes de milers de sahrauís van fugir desert endins fins a territori algerià, on van aixecar, a prop de la ciutat de Tindouf, camps de refugiats. Exiliats en un dels llocs desèrtics més durs del planeta, al voltant de 170.000 sahrauís sobreviuen des de fa 35 anys en precàries condicions esperant tornar a la seva terra.

La població refugiada que va arribar a Algèria es va instal·lar a quatre grans campaments a la Hamada. Només la ferma voluntat del poble sahrauí de sobreviure i seguir lluitant ha fet possible que, en un territori immens però buit, s'hagin pogut construir tallers, horts, hospitals, escoles i que la població organitzada pugui resistir la ja massa llarga espera de la solució positiva del conflicte.

Els que no van poder fugir l'any 1975 romanen en el territori ocupat pel Marroc. Organitzacions com Human Rights o Amnistia Internacional han denunciat repetides vegades la constant violació dels Drets Humans que pateix la població sahrauí que viu sota bandera marroquina. Detencions arbitràries en presons duríssimes com la Presó Negra d'El Aaiun, tortures i desaparicions són les principals mostres de la fustigació i la persecució que pateix aquest poble.

A causa de la llarga absència d'homes, enrolats en la sagnant lluita d'alliberament, el paper de la dona ha crescut, no només respecte a la maternitat, sinó també respecte a la funció d'única educadora dels fills. Moltes d'elles estan compromeses activament en l'administració dels campaments. Aquestes s'han organitzat de tal manera que la distribució dels recursos sigui el més descentralitzada i ràpida possible. La lluita per l'alimentació ha sorgit de l'esforç de la dona. Però, a poc a poc, la mà d'obra s'ha anat desplaçant cap al sector masculí. Això ha afavorit que la dona s'hagi pogut ocupar d'altres tasques en camps com l'educació, l'administració i la sanitat, però sense discriminar ni relegar-la a papers inferiors. Però també han exercit una lluita interminable pels drets del seu poble, condemnant els abusos als que s'han vist i es veuen sotmesos.

Un dels exemples d'això és la figura de l'activista sahrauí Aminetu Haidar, nascuda a El Aaiun, quan pertanyia a la colònia espanyola. Ha estat una de les víctimes de la repressió marroquina. Va estar presa entre 1987 i 1991 per portar uns pamflets als delegats de Nacions Unides, i des de llavors no ha parat en la seva tasca de denúncia, fins arribar als tristament famosos fets del novembre i desembre del 2009.

El conflicte oblidat i infinit del Sàhara Occidental i Aminatu Haidar, la Gandhi sahrauí

Rosita Polisano. Article aparegut al butlletí de febrer del 2010 de l'SCI-Catalunya

El passat 13 novembre 2009 Aminatu Haidar, la més tenaç dels activistes sahrauís, va aterrar a l'aeroport de El Aaiun, la capital del Sàhara, la seva ciutat. Tornava de Nova York, on li havien atorgat el Premi de la Train Foundation per a les seves activitats d'activista. Les autoritats marroquines a l'aeroport no la van deixar entrar a la seva terra, no els havia agradat que ella s'hagués atrevit a posar a la carta de desembarcament "País: Sàhara Occidental". Li van segrestar el passaport i, il·legalment, la van posar en un avió que la va portar a Lanzarote.

Aminetu, que ja és coneguda com la Gandhi sahrauí, havia estat perseguida i castigada pel Marroc en diverses ocasions. Al 1987, per exemple, quan durant una manifestació pacífica la van parar i se la van emportar a una presó en què va ser torturada durant 4 anys. Sense acusació, sense defensa, sense judici i, sobretot, sense culpa. Des que va sortir d'aquest infern ha començat a dedicar-se totalment i sense parar a la causa sahrauí, s'ha fet portaveu de la tragèdia que viu el seu poble i ha denunciat a grans veus les infraccions del Marroc, el seu total "oblit" dels drets humans més elementals.

La seva lluita no va parar ni quan la van expulsar del seu país el 13 de novembre. Durant 31 dies Aminetu es va quedar a l'aeroport de Lanzarote, va començar una vaga de fam que va dir que interrompria només quan tornés a trepitjar el seu país. Es va crear al seu voltant una concentració de persones, amics i activistes que no la van deixar mai. La protesta es va estendre ràpidament i en tota la Península Ibèrica es van multiplicar les manifestacions de solidaritat. Va arribar un moment en que el Marroc es va trobar atapeït per tot arreu i molt incòmode, Espanya en dificultat, la societat civil estava fent massa soroll, el premi Nobel Saramago va enviar una carta, Almodóvar va llegir un manifest, actors i cantants la van anar a

visitar per donar-li suport oficialment. I ella no cedia, només s'alimentava amb aigua i sucre i cada dia parlava a la premsa confirmant la seva posició.

El 16 de desembre Aminatu va demanar ser portada a l'hospital, les seves condicions de salut eren preocupants però encara tenia la lucidesa per decidir seguir en la seva vaga de fam, i seguia dient "tornaré al Sàhara, viva o morta". El dia després, sota pressió de França i dels EUA, (a qui Espanya havia demanat una mediació), el Marroc va cedir i va permetre a Aminatu el seu retorn a El Aaiun. La mateixa nit va arribar a casa, on l'esperaven els seus dos fills i la seva mare.

Aquesta lluita ha estat guanyada, per ella, pel seu poble i pels que portem anys lluitant. Aquest va ser el primer pas per a la independència del Sàhara Occidental. Aminetu va fer tremolar la diplomàcia internacional, una diplomàcia que durant 35 anys ha ignorat les violacions marroquines de la legalitat internacional i els abusos que els sahrauís i les ONG han denunciat constantment.

El Sàhara, vist pel grup Sàhara de l'SCI-Cat

UJSARIO
SAHARA
LIBRE

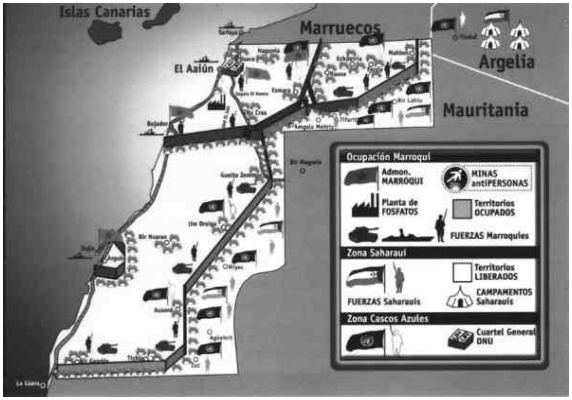
Islas Canarias
Marruecos
Argelia
Mauritania
El Aaiún
Ocupación Marroquí
Admon. MARROQUÍ
MINAS antiPERSONAS
Planta de FOSFATOS
Territorios OCUPADOS
FUERZAS Marroquíes
Zona Saharaui
Territorios LIBERADOS
FUERZAS Saharauis
CAMPAMENTOS Saharauis
Zona Cascos Azules
Cuartel General ONU

كل الوطن أو الشهادة

On és el corresponsal d'El Aaiun?

Carlos Bajo Erro

Els mitjans de comunicació espanyols presenten una nodrida xarxa de corresponsals repartits per tot el món, alguns d'ells, en llocs recòndits i exòtics. No obstant això, enmig de tota aquesta teranyina apareix una "zona d'ombra", per utilitzar la terminologia de les telecomunicacions que en aquest cas resulta perfectament adequada. Aquest forat comunicatiu se situa sobre el Sàhara Occidental. Hi ha corresponsals a Moscou o a Delhi, a Pequín o a Buenos Aires, però cap periodista cobreix permanentment la informació des de la ciutat d'El Aaiun, la capital d'aquest territori del Sàhara Occidental.

Es podria dir a manera d'explicació precipitada que estem parlant d'una zona en què hi ha un conflicte obert des de fa gairebé 35 anys, el més proper a la Península, on amb prou feines es manté en un equilibri precari un alto el foc des de fa pràcticament dues dècades i que avui és l'escenari, novament, de les reivindicacions dels sahrauís, que des de 2005 desenvolupen el que han anomenat una "Intifada pacífica". Es podria afegir que es tracta d'un territori que, a la llum de la legislació internacional es troba sota sobirania espanyola, ja que l'ONU va arribar a acceptar el traspàs de l'administració al Regne del Marroc, però no de la sobirania, a l'espera que se celebri el promès referèndum d'autodeterminació que, d'altra banda, és l'únic instrument vàlid per donar per descolonitzat un territori. Fins i tot, si no volem entrar en el relliscós espai de les anades i vingudes internacionals, es pot afirmar sense incórrer en cap tipus de valoració que es tracta de l'última colònia espanyola i de l'única comunitat del nord d'Àfrica que parla massivament l'espanyol. No són arguments suficients per considerar-lo un atractiu focus d'atenció informativa?

Malgrat tot això, el fet és que la situació del Sàhara Occidental no ocupa l'espai dels mitjans de comunicació espanyols. Sense intenció de rigor científic, Internet permet a qualsevol fer un petit experiment, amb un ànim més curiós que argumentador. Entrant a l'hemeroteca d'un diari digital es

pot comparar el nombre d'articles que parlen del Sàhara Occidental amb els que parlen d'altres conflictes. En els principals diaris digitals, per exemple, prenent com a mostra períodes llargs de temps es descobrirà que la relació entre el nombre de peces referides al Sàhara Occidental i les que parlen sobre l'Afganistan és d'un a deu, és a dir parlen deu vegades més del país asiàtic. En el cas de l'Iraq, el gran conflicte mediàtic de l'última dècada, la relació arriba fins a un a quinze o un a vint. Potser algú pugui argumentar que els dos conflictes esmentats són les guerres de moda, sense comparació amb cap altre conflicte. Per això, es pot realitzar la mateixa prova amb el Congo, paradigma de conflicte injuriat i silenciat. Bé, doncs el resultat és que es troben el doble d'articles que parlen sobre el Congo que sobre el Sàhara Occidental. És evident que aquesta petita prova no és rigorosa, per superficial, però això permet alguns avantatges, per exemple, recull tots els articles, ni tan sols els que només parlen del conflicte, sinó els que tracten sobre el territori, en general, i d'altra banda no estableix cap distinció partidista, ja que computa igualment les tesis independentistes i les autonomistes.

Fins aquest moment, només ha quedat clar que el Sàhara Occidental no mereix l'atenció dels mitjans de comunicació espanyols, o almenys així ho valoren les empreses comunicatives, que s'amaguen darrere d'aquella frase tan repetida de "el Sàhara no ven". Ens trobem davant la pregunta original: Per què els mitjans espanyols (i per descomptat els de la resta del món) no fixen el seu focus al Sàhara Occidental? Es podrien trobar múltiples motius que expliquen aquesta actuació però hi ha dos que destaquen. Un d'ells és el silenci mediàtic imposat per les institucions espanyoles des del moment de l'abandonament del territori i del qual s'han contagiat els mitjans i l'altre són les condicions de treball a què es veuen sotmesos els professionals que esporàdicament intenten treballar sobre el terreny.

En el primer cas, el novembre de 1975 va suposar l'abandó de l'antiga colònia convertida en província gairebé quinze anys abans, però també la construcció d'un mur de silenci davant d'aquesta vergonyosa operació.

Durant els dies previs a la Marxa Verda el desplegament mediàtic va ser enorme, amb portades i profusió de pàgines en els diferents mitjans impresos que enaltien la gallardia de les tropes espanyoles i que repetien una vegada i una altra que es defensaria la dignitat dels "germans" sahrauís. No obstant això, l'abandonament efectiu es va produir enmig d'una discreció major, no es va parlar tant ni de la sortida de l'últim soldat al gener de 1976, ni de la retirada administrativa un mes després.

El que no s'explicava en aquell moment i era l'explicació real de l'actitud de l'administració espanyola, eren els interessos que hi havia en joc. Tomàs Bárbula o Alejandro García, entre d'altres autors, han recordat que el llavors ministre del Moviment, José Solís Ruiz era, a més d'un home poderós en el règim franquista, l'administrador dels béns del rei marroquí Hassan II a Espanya, o que l'INI (Institut Nacional d'Indústria) havia rebut la promesa de tractes favorables per a l'extracció mineral al territori si Espanya es retirava, per exemple.

La responsabilitat de la descolonització inacabada i la incapacitat posterior d'afrontar les pressions marroquines ha portat l'administració espanyola a abraçar la tesi que el Sàhara Occidental és un tema del qual és millor no parlar. Aquesta tesi ha anat calant en la societat a diferents nivells, com el món educatiu, però també en els mitjans de comunicació.

D'altra banda, els pocs periodistes que s'aventuren a tractar sobre el tema tampoc ho tenen fàcil. Les condicions de la llibertat de premsa al Marroc i especialment en el Sàhara Occidental són més que fràgils, segons han denunciat reiteradament diferents organitzacions internacionals de defensa dels drets humans, com ara Reporters Sense Fronteres. En el seu últim informe del 2009 afirmaven que "pel que fa als periodistes estrangers, troben dificultats a l'hora de renovar les seves acreditacions, sobretot si tracten el tema del Sàhara Occidental". Així, per exemple, el 2008 un grup de corresponsals espanyols a la capital marroquina van signar un manifest de protesta davant l'amenaça més que real de dues de les periodistes que treballaven a Rabat

no veiessin renovats els seus permisos de premsa internacional després de participar en un acte organitzat per l'Associació d'Amics del Poble Sahrauí de Palma de Mallorca.

Un exemple clar d'aquesta situació es veu en una sèrie de reportatges publicats per la revista *Interviú* el 2005 poc després que es desencadenés l'esmentada "Intifada pacífica". El 20 de juny apareixia un article titulat "Tortures a la Intifada sahrauí" que parlava sobre el tracte rebut per alguns activistes sahrauís per part de les forces de seguretat marroquines. Els mateixos periodistes es van veure obligats a "improvisar" un segon lliurament just en la següent edició, la del 27 de juny. Van titular el reportatge "Una denúncia pagada amb sang" i van parlar sobre les represàlies sofertes per aquells que havien col·laborat en el primer article.

A aquesta situació s'escapen únicament els mitjans de comunicació alternatius, recolzats en les possibilitats sorgides gràcies a Internet, a través d'una colla de blocs que van fent córrer la informació. Hi ha excepcions, és cert, en forma de cobertures esporàdiques d'assumptes o moments concrets o també alguns petits mitjans aliens a la premsa institucionalitzada com és el cas recent de Guinguinbali.com. La pressió que exerceixen aquests mitjans i la de la pròpia població civil, exigint una mica més d'informació sobre el que passa al Sàhara Occidental (com ha passat amb els casos de Aminetou Haidar o l'agressió als activistes canaris) pot arrossegar els mitjans convencionals.

Proverbis sahrauís

La injustícia no necessita educació, la sent fins i tot el gat.

Qui vol fer alguna cosa busca un mitjà, qui no vol fer res troba una excusa.

El que entra en una selva, ha de cantar com els seus ocells.

El temps és com una espasa, si no el pares et talla.

Parla-li a qui comprengui les teves paraules.

La distància de quatre dits, és la que existeix entre la veritat i la mentida.

Cada gasela, per a la seva mare és la millor.

A qui aguanta, li arribarà l'ombra.

La pedra llançada al cel, torna a la terra.

Qui avui voluntàriament fa el nus amb les mans, demà obligatòriament el desfarà amb els peus.

La bondat, abans que la valentia.

La mort és obligatòria, l'esclavitud no.

Quan no pagues un deute, corres el perill que el desert te'l cobri.

El pensament és com un salt de llebre.

La unió guanya el lleó.

Podem matar el gall que canta a l'alba, però de cap manera podem matar l'arribada de l'alba.

Memòria i oblit

Yolanda Sobero, autora de *Sáhara: Memoria y olvido*, Editorial Ariel, octubre del 2010.

No hi ha guerra, però la pau es resisteix a arribar. En aquests trenta-cinc anys, ha hagut de tot, lluita i esperança, mort i resistència, grans discursos i esforços decidits. Tot ha estat dit i els arguments de fons poc han variat. La tan invocada comunitat internacional ha demostrat no estar disposada a anar més enllà de les declaracions que insten a una solució negociada i acceptable per les parts. No té més de voluntat política per imposar, com la Carta de les Nacions Unides ho permeten, la solució ja negociada i acordada en el seu moment per les parts implicades. L'esperança dels sahrauís, la nostra, és que, com diu el cant de José Antonio Labordeta, "hi haurà un dia / en que tots / en aixecar la vista, / veurem una terra / que posi llibertat". Mentrestant... els sahrauís, sense guerra, però sense pau, estan a mercè d'aquestes armes letals que són el pas del temps, la indiferència i el nostre oblit.

Hi haurà un dia en què ...

El drama del Sàhara
Segueix impol·lut en les ineficaces
Llengües i mirades alienes

Chejdan Mahmud, Yazid

JORNADES CONTRA L'OBLIT

ELS BALCANS I EL SÀHARA DES DELS MITJANS DE COMUNICACIO

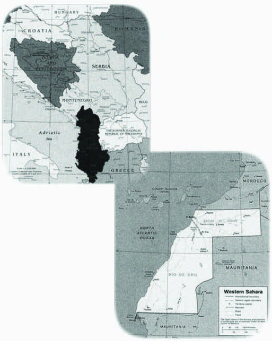

28, 30 SETEMBRE I 1 OCTUBRE 2010

DE 19 A 20.30H

CONFEDERACIÓ CATALANA D'ONGS PER LA PAU
C. TÀPIES, 1, BCN

28 SETEMBRE:
TAULA RODONA BALCANS
amb Francesc de Dalmasses (IGMAN-Acció solidària i Jordi Rodri (Trenkalòs)

30 SETEMBRE:
TAULA RODONA SÀHARA
amb Raul Carretero, periodista del Sàhara

1 OCTUBRE:
CONFERÈNCIA 'L'OBLIT MEDIÀTIC DEL SÀHARA I ELS BALCANS'
amb Boban Minic, periodista dels Balcans
amb Carlos Bajo, periodista del Sàhara

2 OCTUBRE 2010

DE 17 A 19H

CENTRE CÍVIC CONVENT SANT AGUSTÍ
C. COMERÇ, 36, BCN

VIDEOFÒRUM I EXPOSICIONS DE FOTO DEL SÀHARA I DELS BALCANS
amb Boban Minic, periodista dels Balcans
L'exposició es podrà visitar del 28/09 al 4/10

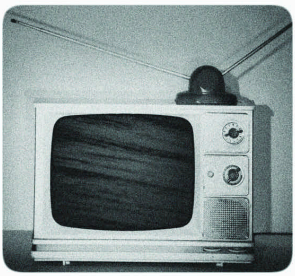

SCI SERVEI CIVIL INTERNACIONAL CATALUNYA
sci-cat@sci-cat.org
www.sci-cat.org

ACCD Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament

CONTACTA AMB:
93 441 70 79
FORMACIO@SCI-CAT.ORG

Cartell dissenyat per a la difusió de les Jornades Comunicació Contra l'Oblit: el Sàhara i els Balcans

Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament